

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TE STROMBEEK-BEVER (VLAAMS- BRABANT) TER HOOGTE VAN HET SINT-AMANDSPLEIN EN GEMEENTEPLEIN (22.254)

NOTA: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 538

Rapport opgemaakt door :

Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar

februari 2018

Dossiernr. 22544.R.01

Projectcode OE: 2017L136

Aartselaar

1 INLEIDING

Het project Grimbergen – Afkoppeling Strombeek fase 1 betreft de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel (RWA/DAW° in de volgende straten: Jan Mulsstraat, Wemmelsestraat, Gemeenteplein, Sint-Amandsplein, Sint-Amandsstraat, Pastorijsstraat en Kloosterstraat (Figuur 3). Tevens wordt een doorpersing van de RWA onder de A12 gerealiseerd om de opwaartse gebieden te kunnen aansluiten op het nieuwe stelsel. In de bekrachtigde archeologienota ID 265 (Cryns & Laloo 2016) worden de rioleringswerken vrijgeven voor verder onderzoek. Er wordt echter geadviseerd om de locaties van de twee geplande bufferbekkens ter hoogte van het Gemeenteplein en Sint-Amandsplein door middel van proefputten verder te onderzoeken.

Figuur 1: Onderzoeksgebied: Gemeenteplein en Sint-Amandsplein (rood)

2 GEMOTIVEERD ADVIES

2.1 BESLUIT EN ADVIES SINT-AMANDSPLEIN

De verwachting uit het bureauonderzoek was vooral het aantreffen van Romeinse en middeleeuwse sporen of losse vondsten. In de nabijheid van het centrum van Strombeek zijn al verschillende Romeinse vondsten gedaan. Ook de verwachting naar volle- en late-middeleeuwen op deze site was hoog. Dit onder andere door de ligging in het landschap en de kennis, o.a. op basis van historische kaarten, dat Strombeek reeds vanaf de middeleeuwen een bloeiende gemeenschap was. Deze zijn echter niet aangetroffen tijdens het proefputtenonderzoek van voorliggende nota.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem ter hoogte van het Sint-Amandsplein bracht een beperkt aantal archeologische sporen aan het licht. Het gaat wellicht om (afval)kuilen die allemaal kunnen gedateerd worden in de postmiddeleeuwse tot zelfs recente periode. Slechts enkele scherven uit één enkel spoor wijzen op occupatie in de late middeleeuwen. Gezien de recente datering van de overgrote meerderheid van de sporen lijkt verder onderzoek hier weinig relevant en binnen kosten-batenanalyse niet te verantwoorden.

Het bureauonderzoek gaf aan dat vooral ter hoogte van het Sint-Amandsplein te Strombeek, gelegen langs de Sint-Amandskerk, de verwachtingen voor Romeinse vondsten hoog was en dat ook middeleeuwse en eventueel zelfs steentijd sporen en losse vondsten konden verwacht worden. Binnen de drie opengetrokken proefputten binnen de minst verstoorde zone van het plein heeft echter niets uit die periodes opgeleverd. Het oudste vondstmateriaal dat bij het proefputtenonderzoek op het Sint-Amandsplein is teruggevonden is laat middeleeuws grijs aardewerk. Dit zat bovendien altijd vermengd in contexten met postmiddeleeuws materiaal uit voornamelijk de 17^e-18^e eeuw. Qua sporen zijn geen duidelijke structuren aangesneden. Archeologie van recentere aard werd verwacht ter hoogte van de tuin van de pastorie. De kuilen in proefput 1 (WP1) zijn vermoedelijk gelinkt aan de pastorie. Verschillende van die sporen in WP1 zijn misschien gelinkt aan de pastorietuin. Al deze sporen zijn wel deels afgetopt door 20^e eeuwse bouwwerkzaamheden bij de aanleg van het plein. De overige twee werkputten bevatten vooral puinlagen uit de 17^e eeuw of erna. Bovendien zijn deze twee werkputten sterk verstoord. Van de rest van het plein is gekend dat het onderzoeksgebied recentelijk zwaar verstoord is door de aanleg van allerhande leidingen in de 20^e eeuw. Dit verklaart dan ook waarom slechts drie proefputten zijn aangelegd in plaats van de oorspronkelijk vooropgestelde vijf proefputten.

Uit dit rapport blijkt dat een groot deel van het onderzoeksgebied sterk verstoord is door allerhande nutsleidingen (hfst. 2.2). Alle aangesneden sporen zijn postmiddeleeuws of zelfs recent. Enige interessante ontdekking is een minder verstoorde smalle strook in WP1 die zou kunnen gelinkt worden aan postmiddeleeuwse industriële activiteiten en de pastorietuin. Omdat deze strook slechts een zeer kleine zone betreft van maximaal ongeveer 200m² lijkt het weinig waarschijnlijk dat een vervolgonderzoek veel bijkomende informatie en inzichten zal opleveren over de geschiedenis van de regio. De kosten zouden bij zo'n vervolgonderzoek niet in verhouding staan tot de potentiële kennisverwerving.

Omdat het onderzoeksgebied al sterk verstoord is en een vervolgonderzoek slechts zeer weinig nieuwe informatie zal opleveren is ons advies om geen verder onderzoek op te leggen ter hoogte van het Sint-Amandsplein.

2.2 BESLUIT EN ADVIES GEMEENTEPLEIN

Ook het vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefputten ter hoogte van het Gemeenteplein te Strombeek heeft niet de verhoopte resultaten opgeleverd om afdoende antwoorden te genereren op de vooropgestelde archeologische vragen.

Eenzijds is het Gemeenteplein gelegen in een zeer natte leemzone waar nooit gebouwstructuren zijn geattesteerd op historische kaarten en het gebied steeds aangeduid stond als drassig weiland/grasland. Anderzijds zijn door de uitbreiding en de modernisering van het centrum ernstige verstoringen veroorzaakt in het bodemarchief ter hoogte van het Gemeenteplein.

De twee proefputten (telkens 4x4m) die zijn aangelegd, binnen een door leidingen sterk verstoord gebied, blijken archeologische weinig relevant. Geheel het terrein blijkt opgehoogd met puin uit het einde van de 19de – begin 20ste eeuw. In de proefputten zijn in totaal vijf sporen aangeduid, na couperen bleken die alle vijf echter van recente aard te zijn. Afgaande op de profielen in beide proefputten kan gesteld worden dat de recente puinlagen tot een gemiddelde diepte van 1,60m onder het loopvlak zitten. Vervolgens zitten we een groot stuk in de gereduceerde moederbodem. De kans is dus klein dat we hier nog restanten van oudere archeologische sporen of vondsten aantreffen.

Een verdere ontsluiting van het Gemeenteplein zal geen meerwaarde opleveren voor de archeologische en historische kennis van de regio en enkel een meer kost zijn. Voor deze reden adviseren we om geen verder onderzoek op te leggen voor deze zone.

2.3 TERUGKOPPELING ONDERZOEKSVRAGEN

Onderstaande onderzoeksvragen met betrekking tot het Gemeenteplein (G) en het Sint-Amandsplein (S) zijn afkomstig uit het programma van maatregelen van het eerder uitgevoerde bureauonderzoek.

- **Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?**
 - G: De waargenomen horizonten zijn de bestrating, gevolgd door een dik pakket van verschillende puinlagen tot op ca. 1,50m diepte waar de gereduceerde moederbodem begint. (zie profielen)
 - S: De waargenomen horizonten ter hoogte van het Sint-Amandsplein zijn bestrating met daaronder drie aanvullagen van zand, asphalt en puin tot een diepte van 0,50m tot 0,80m. Hieronder bevinden zich deels puinlagen tot zeker 2,00m diepte en deels de moederbodem met daarin antropogene sporen.
- **Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?**
 - G: Het ontbreken van horizonten wordt verklaard door een vergaande antropogene verstoring binnen deze recent verstedelijkte context, door middel van recent puin.
 - S: Het ontbreken van horizonten kan verklaard worden door antropogene verstoringen binnen deze recent verstedelijkte context. Het onderzoeksgebied kent enkele puinlagen en is duidelijk genivelleerd en in orde gemaakt voor aanleg van de op dit moment hier aanwezig zijnde parkeerruimte.
- **Zijn er tekenen van erosie?**

- G: Er zijn geen tekenen van natuurlijk erosie, enkel antropogene neveling.
 - S: Er zijn geen tekenen van natuurlijk erosie, enkel antropogene nivellering.
- **In hoeverre is de bodemopbouw intact?**
- G: De natuurlijke bodemopbouw is sterk verstoord door recente werkzaamheden. Enkel vanaf ongeveer 1,50 a 1,60m diepte is de natuurlijke moederbodem bewaard, weliswaar in gereduceerde toestand
 - S: De natuurlijke bodemopbouw is sterk verstoord door recente werkzaamheden. Vanaf 0,50m en plaatselijk zelfs vanaf 2,00m diepte is de natuurlijke moederbodem bewaard. De bodem is minimaal afgetopt tot in de C-horizont.
- **Is er sprake van een of meerdere begraven bodems? Zo ja, hebben deze potentieel voor steentijdbewoning?**
- G: er zijn geen begraven bodems, de verwachting naar steentijd is laag op het onderzoeksgebied van het Gemeentepark.
 - S: Er zijn geen begraven bodems, de verwachting naar steentijd is laag op het onderzoeksgebied van het Sint-Amandsplein.
- **Zijn er sporen en/of structuren aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.**
- G: Er zijn in totaal 5 sporen aangeduid, echter blijken zij allen van recente aard en bevinden ze zich in de 19^e -20^e eeuwse ophogingspakketten, waardoor dat het vermoedelijk eerder lenzen binnen de lagen zijn dan sporen.
 - S: Er zijn in totaal 12 sporen aangeduid. Het betreffen een aantal kuilen die gelinieerd kunnen worden aan de pastorie of postmiddeleeuwse industriële activiteiten. Daarnaast bestaat een deel van de sporen uit puinlagen en zelfs recente ophogingslagen (spoor 3.2). Structuren zijn niet herkend.
- **Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?**
- G: De sporen zijn duidelijk antropogeen, gezien het soort inclusies van baksteen, aardewerk en steenkool. Natuurlijke sporen zijn er niet gevonden hier.
 - S: De sporen zijn duidelijk antropogeen, gezien het soort inclusies van baksteen, aardewerk en houtskool. Natuurlijke sporen zijn er niet gevonden hier.
- **Hoe is de bewaringstoestand van de sporen en structuren?**
- G: De aflijning van de gekende sporen is eerder vaag, mede omdat ze eerder een lens zijn binnen een puin pakket dan een apart spoor.
 - S: De sporen tekenen zich vrij duidelijk af in het vlak. Dit komt ook vanwege de recente aard van de sporen. De aflijning tussen puinlagen is minder duidelijk. Alle sporen zijn afgetopt. Verder is de bewaring goed.
- **Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

- G: De sporen maken geen deel uit van een structuur
 - S: De sporen maken geen deel uit van een structuur
- **Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?**
- G: Alles sporen behoren tot de late 19de – begin 20ste eeuw
 - S: Alle sporen zijn postmiddeleeuws te dateren
- **Kan op basis van het sporenbestand in de proefputten een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?**
- G: Er kan hier enkel een uitspraak gedaan worden van de omvang en de aard van de verstoring. Hierbij kan er op basis van beide proefputten gesteld worden dat geheel het Gemeenteplein bestaat uit recente ophogingspakketten en puin. Temeer omdat de overige delen van het Gemeenteplein waar geen proefputten uitgevoerd zijn, er op verschillende plaatsen nutsleidingen liggen die zelf ook gepaard gaan met verstoring van de ondergrond.
 - S: Alle sporen die aangetroffen zijn, zijn te linken aan industriële activiteiten en de pastorietaan. De aangeduide lagen zijn van recente aard. Het onderzoeksgebied is sterk verstoord dus de omvang van het gebied waarbinnen onderzocht kan worden is zeer klein. Omvang van occupatie is niet te geven.
- **Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?**
- G: Niet van toepassing
 - S: Nee, enkel niet aan elkaar gelinieerde kuilen.
- **Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;**
- Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
 - G: Niet van toepassing
 - S: Niet van toepassing
- **Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?**
- G: Niet van toepassing, enkel dat de puinpakketten wijzen op recente uitbreidingen en aanpassingen van het gemeentelijk centrum
 - S: Niet van toepassing. De gevonden kuilen kunnen mogelijk wel gelinkt worden aan de van historische kaarten bekende pastorietaan.
- **Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?**
- G: niet van toepassing
 - S: Niet van toepassing, zowel de bodem als de sporen zijn afgetopt.

- **Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?**
 - G: We hebben te maken met een recente antropogene aanpassing van het landschap. Waarbij een reconstructie van de bodemopbouw niet mogelijk zijn.
 - S: We hebben te maken met een recente antropogene aanpassing van het landschap. Waarbij een reconstructie van de bodemopbouw niet mogelijk zijn.

- **Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?**
 - G: Niet van toepassing, is een antropogene verklaring
 - S: Niet van toepassing, is een antropogene verklaring

- **Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?**
 - G: Niet van toepassing
 - S: Alle aangetroffen sporen zijn postmiddeleeuws en gelieerd aan industriële activiteiten. Afbakening in ruimte is niet mogelijk doordat het onderzoeksgebied grotendeels verstoord is.

- **Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?**
 - G: Niet van toepassing
 - S: Afgetopt en sterk verstoord

- **Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?**
 - G: Niet van toepassing, gezien de archeologische meerwaarde van dit onderzoeksgebied zo goed als onbestaande is.
 - S: Van lage waarde. Het betreft slechts beperkte aanwijzingen van postmiddeleeuwse activiteiten die ook uit historisch onderzoek gereconstrueerd zouden kunnen worden.

- **Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?**
 - G: Niet van toepassing, gezien de impact van de werken zich gaat beperken tot het Gemeenteplein waar reeds alles in grote mate verstoord is door recent puin.
 - S: Het gebied is reeds sterk verstoord waardoor slechts een klein gebied verdere impact zal ondervinden. Er is ook geen sprake van een waardevolle archeologische vindplaats binnen het onderzoeksgebied.

- **Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen voor behoud in situ)?**

- G: Niet van toepassing
 - S: Niet van toepassing
- **Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:**
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - G: Niet van toepassing
 - S: Niet van toepassing
 - **Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?**
 - G: Niet van toepassing, geen vervolgonderzoek aanbevolen
 - S: Niet van toepassing, geen vervolgonderzoek aanbevolen
 - **Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?**
 - G: Niet van toepassing, geen vervolgonderzoek aanbevolen
 - S: Niet van toepassing, geen vervolgonderzoek aanbevolen

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft voldoende en afdoende informatie opgeleverd om aan te tonen dat het opleggen van een verdergezet archeologisch bodemonderzoek zinloos is binnen de twee voorziene bufferbekkens ter hoogte van het Gemeenteplein en het Sint-Amandsplein te Strombeek. Wij adviseren daarom dat het tracé dat Aquafin voorziet in Strombeek-Bever wordt vrijgegeven.